

ĐẶC ĐIỂM CỦA QUAN HỆ NGA - ĐỨC TRONG NHỮNG NĂM GẦN ĐÂY

TS. Vũ Thụy Trang

Viện Nghiên cứu Châu Âu

Quan hệ hai nước láng giềng Nga - Đức đã có truyền thống lâu đời. Số phận hai nước, hai dân tộc có liên quan chặt chẽ với nhau trong suốt chiều dài hơn chục thế kỷ. Mặc dù còn tồn tại nhiều "khoảng tối" như đối đầu, chiến tranh và xung đột, song nhìn chung quan hệ Nga - Đức vẫn theo tình thân hợp tác, giúp đỡ và tương trợ lẫn nhau. Bài viết này sẽ tập trung đề cập đến đặc điểm của mối quan hệ này trong những năm gần đây trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa cũng như nhận định những vấn đề còn tồn tại tác động đến triển vọng hợp tác hai nước trong tương lai.

Quan hệ ngoại giao Xô - Đức được thiết lập ngày 13/9/1955. Sau khi Liên Xô sụp đổ, nước Đức là một trong những nước đầu tiên công nhận Liên bang Nga với tư cách là nước kế thừa của Liên bang Xô viết. *Hiệp định về láng giềng thân thiện, đối tác và hợp tác* ký ngày 9/11/1990 và *Tuyên bố chung* của Tổng thống Nga và Thủ tướng Đức ký ngày 21/11/1991 có thể được coi là cơ sở pháp lý nền tảng của quan hệ Nga - Đức.

Trong hai mươi năm qua, nhiều thỏa thuận quan trọng được ký kết nhằm giải quyết các vấn đề tồn đọng của quá khứ. Tổng thống Đức C. Wolf từng nói: "*Không được quên rằng, 70 năm trước nước Đức đã tấn công Liên Xô, gây nên nghèo đói và đau khổ*". Còn tổng thống Nga Medvedev thì nhận định: "*Không được quên đi lịch sử, cần phải rút ra những bài học như thế từ quá khứ của chúng ta*"¹. Nga và Đức đã ký các thỏa thuận về việc rút quân đội Nga khỏi lãnh thổ của Đức, về thực hiện Chương trình Nhà ở bị tàn phá trên lãnh thổ Nga; ký kết Hiệp định chăm sóc mộ liệt sỹ, bồi thường thiệt hại cho các nạn nhân của Nga do Đức quốc xã đàn áp, Hiệp định về điều chỉnh thương mại giữa Liên Xô cũ và Cộng hòa dân chủ Đức cũ...

Sự kiện các thủ tướng Đức tham dự lễ kỷ niệm ngày chiến thắng phát xít mừng 9/5 tại Nga vào năm 1995 (Thủ tướng H.Koll), năm 2005 (Thủ tướng G.Schroeder), năm 2010 (Thủ tướng A.Mekel), Tổng thống Nga

¹ Медведев: *Россия и Германия перешли от "сложных отношений" к партнерству*
<http://grani.ru/Politics/Russia/m.192946.html>

² *Российско-германские отношения*
<http://www.mid.ru/bdomp/ns-rcuro.nsf/348bd0da1d5a7185432569e700419c7a/02033fe9f64a3fb3844257a000043ba6a!OpenDocument>

và Thủ tướng Đức lần đầu tiên trong lịch sử đặt vòng hòa tại đài tưởng niệm Piskarev ở Saint-Petersburg (tháng 4.2001) và mộ các liệt sỹ Liên Xô tại Tiergarten thuộc vùng Berlin (tháng 9.2001), được coi là một trong nỗ lực quan trọng và quyết tâm cao của lãnh đạo hai phía nhằm bình thường hóa quan hệ, củng cố niềm tin giữa dân tộc hai nước.

Bước vào thế kỷ XXI, quan hệ hai nước được nâng lên tầm cao mới - quan hệ đối tác chiến lược, dựa trên lợi ích mà hai bên cùng quan tâm. Hai nước luôn dành cho nhau sự tôn trọng trong mọi mối quan hệ.

Nước Đức chú trọng đến vấn đề tiếp cận nguồn tài nguyên của Nga³. Đức tin tưởng rằng, với sự trợ giúp của Nga, Đức có thể dễ dàng hơn trong việc thâm nhập các thị trường châu Á, vai trò của Đức nhờ thế cũng lớn dần. Sự xích lại gần Nga sẽ làm gia tăng cán cân chính trị của Đức. Nước Đức sẽ không cần Liên minh Châu Âu (EU) phải mạnh như đang có, cũng sẽ không cần phải đóng góp nhiều vào ngân sách EU như hiện tại.

Ngoài ra, hợp tác chặt chẽ với Nga sẽ mang lại cho Đức nhiều lợi ích kinh tế. Vấn đề thu hút vốn đầu tư của Nga vào các xí nghiệp Đức đang gặp khó khăn vì khủng hoảng có ý nghĩa to lớn. Đức hy vọng nguồn vốn đầu tư của Nga sẽ giúp vực dậy ngành công nghiệp sản xuất xe hơi và đóng tàu của

mình. Đối với nền kinh tế Đức vốn dựa chủ yếu vào xuất khẩu, thị trường nước Nga được Đức đánh giá cao và quan trọng, nhất là trong giai đoạn khủng hoảng hiện nay.

Nước Nga luôn coi Đức là một trong những nước then chốt ở lục địa châu Âu, là đối tác có lợi trong khuôn khổ của EU. Nga đánh giá quan hệ đối tác chiến lược Nga - Đức mang tính chất đặc biệt dựa trên kết quả hợp tác cụ thể và cùng có lợi. Trước tình hình giá nhiên liệu sụt giảm đáng kể trong nhiều năm qua đang gây khó khăn cho nền kinh tế của Nga, làm tăng thêm sự phụ thuộc của quốc gia này vào nền kinh tế phương Tây, hợp tác chặt chẽ với một cường quốc kinh tế như Đức sẽ đem lại nhiều lợi ích cho Nga.

Trên cơ sở đánh giá các lợi ích đạt được, hai bên tích cực tăng cường hợp tác toàn diện cả về chính trị, kinh tế, văn hóa, khoa học giáo dục...

Hợp tác chính trị

Hai bên thường xuyên duy trì đối thoại chính trị, trao đổi các cuộc gặp gỡ và đàm thoại cấp cao, trao đổi các chuyến thăm và tọa đàm cấp Bộ trưởng Ngoại giao và lãnh đạo của nhiều bộ ban ngành khác. Các phiên họp của Ủy ban Tư vấn liên quốc gia Nga - Đức được tổ chức đều đặn hàng năm. Tham dự vào phiên họp là bộ trưởng và lãnh đạo các cơ quan trực thuộc Tổng thống Nga và Thủ tướng Đức. Một trong những cơ chế quan trọng cho quan hệ đối tác chiến lược đó

³ Nga cung cấp tới 40% nhu cầu khí đốt của Đức, 30% nhu cầu về dầu mỏ, hơn 10% nhu cầu về các sản phẩm kim loại màu và phân bón.

là diễn đàn đối thoại "Peteburg" do Tổng thống Nga và Thủ tướng Đức thành lập.

Từ năm 2010 trở lại đây, cả Nga và Đức đều gia tăng các cuộc gặp chính trị ở cấp cao. Trong khuôn khổ chuyến thăm và làm việc của Thủ tướng Nga V.Putin tới Đức vào ngày 26 tháng 11 năm 2010, hai bên đã ký kết Tuyên bố giữa Bộ Phát triển kinh tế của Nga và Bộ Kinh tế và Công nghệ của Đức về những xu hướng hợp tác kinh tế then chốt và chương trình hành động mang tên Dự án "Ngọn hải đăng" nằm trong khuôn khổ của "Đối tác vì hiện đại hóa".

Từ 7 đến 8.11.2011, tổng thống Nga Medvedev thăm chính thức Đức và dự lễ khai trương tuyến đường ống dẫn khí "Dòng chảy phương Bắc"⁴. Sau cuộc gặp gỡ với tổng thống Đức C. Wolf, tổng thống Nga D. Medvedev đã phát biểu: "*Quan hệ Nga - Đức là một ví dụ cho việc chuyển từ quan hệ phức tạp sang không chỉ là quan hệ láng giềng thân thiện, mà còn là quan hệ chiến lược*"⁵.

Còn Tổng thống Đức thì nhận định: "Hai bên có nhiều quan điểm tương đồng về nhiều vấn đề, trước tiên là các vấn đề kinh tế

tài chính, sau đó là chính trị an ninh. Tuy nhiên, bên cạnh hợp tác chính trị, hai bên cần phối hợp hành động chung trong một xã hội công dân"⁶

Trong buổi lễ khai trương đường ống dẫn khí "Dòng chảy phương Bắc", tổng thống Medvedev đã nói: "Đây là sự kiện được mong chờ từ lâu, đánh dấu việc củng cố quan hệ giữa Nga và EU, sự kiện này sẽ thúc đẩy tăng cường cơ chế an ninh, trong đó có an ninh năng lượng ở châu Âu"⁷. Theo ông, khí đốt và năng lượng của Nga sẽ đảm bảo cho ước muốn tiêu thụ năng lượng của châu Âu và sẽ làm gia tăng chất lượng cuộc sống của người dân.

Nga là nhà cung cấp gas số một của các nước EU, trong đó, Đức là quốc gia có quan hệ hợp tác dầu khí tốt nhất với Nga. Dự án "Dòng chảy phương Bắc" được coi là biểu tượng cho quan hệ hợp tác trong ngành dầu khí giữa hai nước, song dự án này lại bị nhiều nước Tây Âu và Bắc Âu phản đối. Các nước e ngại trong tương lai Đức sẽ ngày càng phụ thuộc vào nguồn cung khí đốt từ Nga và sức mạnh năng lượng của Nga sẽ tăng lên. Tuy nhiên, Đức lại cho rằng, "Dòng chảy phương Bắc" sẽ không chỉ cung cấp khí đốt cho Đức mà cho toàn EU. Việc có một nguồn cung dầu khí ổn định sẽ đảm bảo cho EU phát triển kinh tế.

⁴ Chiều dài đường ống dẫn khí "Dòng chảy phương Bắc" là 1.224 km. Công suất của dòng chảy thứ nhất sẽ đạt 27,5 tỉ mét khối khí, còn dòng chảy thứ 2 sẽ vào khoảng 55 tỉ. Dòng chảy phương Bắc sẽ chạy dưới lòng biển Baltic từ Vuriborg đến Graifsvall trên lãnh thổ vùng nước của các nước Nga, Phần Lan, Thụy Điển, Đan Mạch và Đức. Đồng chủ dự án là Gazprom, các công ty BASF và E.On của Đức, công ty Gasunie của Hà Lan và công ty GDF Suez của Pháp.

⁵ Tlđd.

⁶ Nt.

⁷ Nt.

Tháng 6-2012, tổng thống Putin đã có chuyến công du ngắn tới Đức. Đây là chuyến thăm đầu tiên của Putin đến Tây Âu, tiếp tục khẳng định tầm quan trọng của khu vực này nói chung, của mối quan hệ với Đức nói riêng trong chính sách đối ngoại của Putin. Trong cuộc họp báo, thủ tướng A.Merkel đã nói: *"Chúng tôi rất vui mừng vì mối quan hệ với Nga ngày càng tốt đẹp và phát triển. Hợp tác kinh tế hai nước đang tiến triển rất tốt. Nước Đức ủng hộ Nga trong quá trình hiện đại hóa công nghiệp. Chúng tôi cũng đã thảo luận về vấn đề phát triển xã hội công dân ở Nga, những khuynh hướng nào đang có ở Nga hiện nay. Tôi nhấn mạnh rằng, chúng tôi đặc biệt quan tâm tới vấn đề phát triển dân chủ ở Nga, đa dạng hóa dân chủ, bởi vì chỉ bằng cách này mới có thể xây dựng xã hội công dân, và nó sẽ thúc đẩy quá trình đi lên của đất nước... Năm 2013, Nga sẽ giữ vai trò chủ tịch Nhóm Các nền kinh tế phát triển và mới nổi hàng đầu thế giới (G.20), chúng tôi sẽ tiếp tục hợp tác trên các diễn đàn quốc tế".* Còn tổng thống Putin nói: *"Chúng tôi tiếp tục tăng cường đối thoại chính trị nhằm củng cố hợp tác Nga - Đức trong mọi lĩnh vực, cùng nhau trao đổi các quan điểm về một loạt các vấn đề, và tất nhiên, vấn đề then chốt vẫn là hợp tác kinh tế..."*⁹

Trong chuyến thăm và làm việc lần này, ngoài các thảo luận về kế hoạch phát triển

quan hệ song phương, đặc biệt là quan hệ kinh tế và hợp tác năng lượng, lãnh đạo hai nước còn bàn về các vấn đề khác như tăng cường quan hệ với EU, vấn đề Siri, Iran, Afghanistan...

Tháng 11-2012, Thủ tướng Đức đã có chuyến thăm tới Nga, đồng thời tham dự cuộc họp cấp cao lần thứ 14 của Ủy ban Tư vấn liên quốc gia Nga - Đức. Tại cuộc gặp với tổng thống Putin tại điện Cremlin, thủ tướng A. Merkel đã phát biểu: *"Cảm ơn rất nhiều vì chúng ta lại có mặt ở đây và tiếp tục truyền thống của Ủy ban Tư vấn liên chính phủ. Chúng ta sẽ thảo luận về hợp tác kinh tế, khoa học, các vấn đề quốc tế và nhân văn. Dù thời gian không có nhiều nhưng chúng ta vẫn phải đề cập đến vấn đề đa phương cũng như song phương. Đức và Nga đang duy trì quan hệ đối tác chiến lược, và chúng tôi mong muốn mối quan hệ này sẽ phát triển, chúng ta sẽ sát cánh cùng nhau hơn nữa"*⁹

Hai bên đã ký kết các văn kiện hợp tác trên các lĩnh vực: đơn giản hóa thủ tục cấp thị thực, áp dụng công nghệ tiên tiến trong hợp tác kinh tế nhằm giảm thiểu tác hại đến khí hậu và sinh thái, giáo dục, hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ, phát triển giao thông đường sắt, đầu tư phát triển năng lượng. Lãnh đạo hai nước luôn khẳng định Nga và Đức là đối tác chiến lược vững chắc của nhau.

⁹ Рабочий визит в Германию.
http://kremlin.ru/news/15523

⁹ Начало беседы : Федеральным канцлером Германии Ангелой Меркель.
http://kremlin.ru/transcripts/16850

Hợp tác thương mại và đầu tư:

Trong những năm 90 thế kỷ XX, cơ quan đóng vai trò chính trong việc thúc đẩy hợp tác kinh tế thương mại, tài chính và khoa học kỹ thuật giữa Nga và Đức đó là Ủy ban Tư vấn liên chính phủ về các vấn đề hợp tác kinh tế thương mại và khoa học kỹ thuật.

Tháng 6 năm 2000, tại Berlin, theo sáng kiến của Tổng thống Nga và Thủ tướng Đức, một nhóm chuyên trách cấp cao về hợp tác chiến lược trong lĩnh vực kinh tế và tài chính được thành lập nhằm giải quyết các vấn đề quan trọng và lâu dài để tăng cường quan hệ song phương. Năm 2002, nhóm này được nâng cấp quy chế thành cơ quan hoạt động thường xuyên để thúc đẩy đối thoại về các vấn đề kinh tế, thương mại, ủng hộ các dự án đầu tư quan trọng.

Tháng 12 năm 2007, Phòng Thương mại Nga - Đức được thành lập. Đây được coi là bước tiến quan trọng cho quan hệ thương mại song phương, là một trong những cơ chế then chốt nhằm thúc đẩy về mặt quy mô và phát triển năng động các mối quan hệ kinh tế, khuyến khích các doanh nghiệp vừa và nhỏ.

Về tổng trao đổi thương mại, Đức là một trong những đối tác chính của Nga, chỉ đứng sau Trung Quốc. Xuất khẩu của Đức vào Nga tính từ năm 2000 trở lại đây đã tăng 5 lần, đạt khoảng 34 tỉ euro. Đây mà con số mà thủ tướng Đức Merkel đã đưa ra trong lễ kỷ niệm 60 năm thành lập Ủy ban Kinh tế

phía Đông của Đức. Mười năm qua, Nga đã trở thành một trong những đối tác thương mại lớn của Đức về xuất khẩu: từ vị trí thứ 20 lên vị trí 12; về nhập khẩu: từ vị trí 16 lên vị trí 7. Mặc dù khủng hoảng kinh tế diễn ra, song thương mại song phương năm 2009 chỉ rút xuống 1/3 so với năm 2008, nhưng sang năm 2010 lại tăng trưởng trở lại, tăng khoảng 27%¹⁰.

Năm 2011, trao đổi thương mại giữa hai nước đạt con số kỷ lục là 71,9 tỉ đôla (tăng 37,2% so với năm 2010), trong đó xuất khẩu của Nga đạt 34,2 tỉ đôla (tăng 33,2%) và nhập khẩu đạt 37,7 tỉ đôla (tăng 41,1%)¹¹. Trong nửa năm 2012 trao đổi thương mại tăng 15%, đạt 39,7 tỉ euro. Nga vươn lên chiếm vị trí đầu tiên trong số các đối tác thương mại Đông Âu của Đức, thay thế cho Ba Lan trước đây¹².

Nga là nước xuất khẩu lớn thứ 10 và nhập khẩu lớn thứ 13 của Đức. Trong khi đó, so với các đối tác thương mại của Đức, Nga chỉ là bạn hàng nhỏ. Trao đổi thương mại với Nga chỉ chiếm 3% ngoại thương của Đức. Nga xuất khẩu sang Đức chủ yếu là nhiên liệu, các sản phẩm dầu mỏ, bán thành phẩm thép hợp kim, bạch kim, than bitum... Ti trọng xuất khẩu máy móc chỉ chiếm 1,1%,

¹⁰ Интерес к Германии неисчерпаем
<http://www.rg.ru/2012/11/27/germania.html>

¹¹ Путин и Меркель начали переговоры в Берлине.
<http://ria.ru/politics/20120601/662499461.html>

¹² Россия и Германия идут на рекорд в торговле. Отношения Москвы и Берлина осложняют сторонники конфронтации.
http://www.ng.ru/world/2012-10-25/7_germany.html

các sản phẩm hóa học - 1%, xi măng - 0,5%¹³

Do một số rào cản của Đức, Nga gặp nhiều khó khăn trong việc cung cấp các sản phẩm từ thép, sản phẩm lông thú, vật liệu hạt nhân và các dịch vụ làm giàu uranium. Chính sách bảo hộ nông nghiệp từ các nước thứ ba của Đức cũng cản trở Nga xuất khẩu các sản phẩm từ thịt và sữa vào thị trường Đức.

Chiếm 93% xuất khẩu của Đức sang Nga là các mặt hàng như: máy móc, thiết bị, phương tiện vận tải, máy móc nông nghiệp, các sản phẩm hóa chất, kim loại và các sản phẩm kim loại, thiết bị y tế, thực phẩm và các sản phẩm nông nghiệp, gỗ, bột giấy và sản phẩm giấy.

Về hợp tác đầu tư: Trong năm 2011, tổng đầu tư trực tiếp của Đức vào Nga tăng 1,5 tỉ euro, còn tính tổng đầu tư của Đức tại Nga là 21,4 tỉ euro. Mặc dù gặp phải nhiều cơ chế vướng mắc như nạn tham nhũng, quan liêu, thủ tục pháp lý, song các công ty của Đức vẫn hoạt động khá hiệu quả ở Nga. Hiện tại ở Nga có khoảng 6.100 doanh nghiệp có sự tham gia của phía Đức, trong đó có tới khoảng 800 doanh nghiệp 100% vốn của Đức và có khoảng 1.861 chi nhánh và các văn phòng đại diện của các công ty Đức¹⁴

Có khoảng 1/3 các công ty của Đức tập trung vào các ngành sản xuất công nghiệp khai thác và chế biến, còn lại hoạt động trong lĩnh vực khuyến mãi và tiếp thị sản phẩm, dịch vụ thương mại trung gian và các giao dịch tài chính.

Đầu tư trực tiếp của Đức ở Nga tập trung vào thương mại bán buôn và bán lẻ, điện, luyện kim, dầu mỏ, khí đốt, giao thông vận tải, truyền thông, công nghiệp thực phẩm, hóa học, điện tử và ô tô, sản xuất vật liệu xây dựng. Lĩnh vực thu hút các doanh nghiệp Đức là sản xuất máy bay, chế biến gỗ, vận chuyển, xây dựng nhà ở, hiện đại hóa y tế, hạ tầng giao thông, năng lượng...

Nhiều thương hiệu nổi tiếng của Đức đang có mặt ở Nga như: Knauf, Metro, Volkswagen, Siemens, Claas, Thyssen-Croup... Năm 2007 được coi là năm thành công nhất định của các nhà đầu tư Đức trên thị trường chứng khoán, đó là việc mua lại các công ty bảo hiểm của Nga như "Rosno" và "Progress-Garant".

Đầu tư của Nga vào Đức trong năm 2011 đạt 5,8 tỉ đôla. Hoạt động hiệu quả trước tiên phải kể tới công ty Gazprom, Rosneft. Các lĩnh vực hấp dẫn các nhà đầu tư Nga là: bột giấy, hóa học, luyện kim, thương mại, giao thông, liên lạc, hậu cần, phần mềm, du lịch. Hiện tại ở Đức có khoảng 620 doanh nghiệp vừa và nhỏ của Nga đăng ký hoạt động¹⁵

¹³ О торгово-экономических связях России Германия.
<http://www.mid.ru/bdcomp/ns-reuro.nsf/348bd0da1d5a7185432569e700419c7a/5a5a0ccdb209a3e544257a000042a16e!OpenDocument>
¹⁴ Nt.

¹⁵ Nt.

Hợp tác liên khu vực từ lâu cũng đã trở thành tác nhân quan trọng cho quan hệ Nga - Đức. Có tới 23 chủ thể của Liên bang Nga và 14 chủ thể của Đức tham gia vào cơ chế hợp tác này. Nhiều hiệp định và các thỏa thuận liên khu vực được triển khai, trong đó chủ yếu tập trung trong lĩnh vực kinh tế. Các vùng có quan hệ thân thiết với Đức, là 2 thành phố Matxcova và Saint-Peterburg, vùng Matxcova, Nijegorod, Kaluskaya, Xaratov, Kaliningrad, Ulianov, khu vực Ural và vùng Krasnodar.

Tóm lại, quan hệ kinh tế giữa Đức và Nga nhìn chung có những chuyển biến đáng kể, phát triển ổn định, đa dạng, song vẫn chưa có nhiều đột biến. Hai bên đang cân nhắc về triển vọng hợp tác tiếp theo trên cơ sở cùng có lợi để quan hệ đối tác vì hiện đại hóa đạt được nhiều kết quả ấn tượng hơn nữa.

Nga trở thành thành viên chính thức của Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) sẽ càng tạo điều kiện thuận lợi không chỉ cho quá trình hiện đại hóa kinh tế của Nga mà còn thúc đẩy hợp tác kinh tế Nga - Đức. Các doanh nghiệp Đức tin tưởng và chờ đợi rằng, Nga sẽ thiết lập các điều kiện tốt cho việc phát triển thương mại. Bên cạnh đó, việc cung cấp hàng hóa của EU nói chung và của Đức nói riêng vào thị trường Nga sẽ trở nên dễ dàng hơn.

Hợp tác văn hóa

Hợp tác với Đức không chỉ trên lĩnh vực kinh tế. Cả hai nước còn tập trung thúc đẩy

hợp tác và giao lưu văn hóa, coi đây là một trong những nhiệm vụ trọng tâm nhằm tăng cường quan hệ đối tác chiến lược. Trong khoảng hai mươi năm trở lại đây, hai bên đã thiết lập được mạng lưới trao đổi văn hóa ở các cấp: giữa các chủ thể của Nga và các vùng của Đức, giữa các thành phố của hai nước, giữa các nhà hát, bảo tàng, triển lãm, các quỹ và các nhà hoạt động nghệ thuật cũng như các cá nhân.

Các quan hệ văn hóa, giáo dục, trao đổi thanh niên và sinh viên cũng thường xuyên được quan tâm. Chương trình “Giao lưu văn hóa Nga - Đức 2003-2004” được tổ chức tại Saint-Peterburg, có tổng thống hai nước tham dự. Năm văn hóa Nga tại Đức được tổ chức vào năm 2003 và năm văn hóa Đức tại Nga được tổ chức năm 2004, có gần 300 cơ quan và tổ chức văn hóa hai nước tham gia.

Năm 2011 được coi là “*Năm giáo dục, khoa học và đổi mới Nga - Đức*”. Việc tổ chức Năm nước Nga tại Đức và Năm nước Đức tại Nga được coi là công cụ hữu hiệu góp phần tăng cường trao đổi văn hóa giữa hai nước, hai dân tộc, quảng bá những thành tựu và tiềm năng hợp tác Nga - Đức ở nhiều lĩnh vực khác nhau. Triển lãm quy mô lớn “*Dân tộc Nga và Đức: 1000 năm lịch sử, văn hóa và nghệ thuật*” cũng được tổ chức tại Bảo tàng Lịch sử Quốc gia của Nga vào tháng 6 năm 2012.

Có thể nói, lãnh đạo Nga và Đức đều bày tỏ sự hài lòng về mối quan hệ đối tác,

đối thoại có chiều sâu, về những thành tựu đạt được, về tính năng động và hiệu quả hợp tác. Tuy nhiên, quan hệ song phương không phải lúc nào cũng tốt đẹp.

Khi V. Putin tái đắc cử Tổng thống trong nhiệm kỳ 3, theo lẽ thường, chuyến thăm đầu tiên sẽ phải là chuyến thăm của nguyên thủ quốc gia, song, thực tế lại là chuyến thăm cấp thủ tướng. A.Mekel đã mời Medvedev đến tham dự Hội nghị các nước vùng Baltic¹⁶. A.Mekel cũng đã có cuộc gặp gỡ đầu tiên không phải với Tổng thống mà là với Thủ tướng Nga.

Bối cảnh của chuyến thăm đầu tiên của Putin tới Đức sau khi trở thành Tổng thống Nga nhiệm kỳ ba cũng gây nhiều điều khó hiểu cho các nhà phân tích¹⁷. Có nhận định cho rằng, giữa Mekel và Putin không có thiện cảm dành cho nhau. Tại diễn đàn xã hội công dân của Đức và Nga với tiêu đề "*Đối thoại Peteburg*" vào tháng 6-2011 ở Hannover, Thủ tướng Đức đã đùa rằng, bà sẽ vui nếu được gọi Medvedev là ứng viên tổng thống, khi mà lúc đó, ở Nga vẫn chưa rõ ràng ai sẽ là người ứng cử trong cuộc đua vào điện Kremlin¹⁸.

Ngày 24.9.2011, Đức đã bày tỏ sự phản ứng sau cuộc bầu cử Duma. Bộ trưởng Ngoại

giao Đức Guido Westerwelle trong cuộc gặp với các nhà lãnh đạo đồng cấp của Ủy ban Hợp tác An ninh Châu Âu ngày 6.12.2011 đã yêu cầu xem xét lại các cáo buộc về gian lận kết quả bầu cử. Chính phủ Đức bày tỏ "*sự lấy làm tiếc*" và cho rằng, các cuộc bầu cử tổng thống ở Nga "*phần nhiều không đáp ứng*"¹⁹ những tiêu chuẩn quốc tế. Phía Đức đề nghị Nga xem xét các vấn đề về hiện đại hóa xã hội và chính trị ở Nga. Chẳng hạn như, ở Nga áp dụng nhiều đạo luật thắt chặt các quy định về tiến hành míting và dân chủ, việc trừng trị tội phi báng... Tuy nhiên những đề nghị từ phía Đức đã không được Nga đáp ứng.

Nga và Đức đứng ở vị trí đối nghịch nhau trong vấn đề Siri. Mùa xuân năm 2012, Bộ trưởng ngoại giao Đức đã tuyên bố rằng, nước Nga đang đứng "*ở phía khác của lịch sử*". Còn Bộ trưởng Ngoại giao Nga Sergei Lavrov trong cuộc đối thoại với các đồng nghiệp Đức ở Berlin ngày 21 tháng 3.2012 có phản ứng lại: "*Với tất cả lòng kính trọng đối với Guido Westerwelle, tôi cho rằng, ông ấy không viết nên lịch sử*"²⁰

Vấn đề đưa tin của giới thông tin truyền thông Đức cũng đang tác động không nhỏ đến quan hệ Nga - Đức. Nhiều bài báo, phỏng vấn của các đại biểu Quốc hội Đức với các hãng thông tấn báo chí tỏ ý phê phán và chỉ trích Nga. Họ đã bày tỏ những quan

¹⁶ Tuy nhiên, do Thủ tướng D.Medvedev phải bay đến Turmenia nên phó Thủ tướng thứ Nhất Igor Suvalov đã thay D.Medvedev đi đến Đức.

¹⁷ Theo lịch trình, Putin thăm Belarus và Kazakhstan, sau đó mới đến Đức. Tuy nhiên, Putin lại bay sang Đức từ Belarus, ở Đức một thời gian ngắn, sau đó bay đi Paris, từ Paris mới bay sang Kazakhstan.

¹⁸ Германия Россия: хроника похолодания отношений

<http://www.inosmi.ru/world/20121108/201931790.html>

¹⁹ Nt.

²⁰ Xem mục 1^a.

điểm gay gắt về khuynh hướng chống dân chủ trong chính sách đối nội của Nga.

Dù cho hai bên còn nhiều bất đồng quan điểm trong các vấn đề về quyền con người, vấn đề dân chủ, song hai bên vẫn coi trọng việc tăng cường quan hệ kinh tế cùng có lợi. Quan hệ Nga - Đức vẫn phát triển mạnh mẽ. Nga và Đức đang nỗ lực gia tăng hợp tác trên mọi phương diện.

Từ những phân tích ở trên, có thể đưa ra nhận định: Trong tương lai, sự xích lại gần nhau giữa Đức và Nga có khả năng sẽ đẩy lùi ảnh hưởng của Mỹ và Anh ở châu Âu, tạo nên bước chuyển trọng tâm quyền lực từ hướng Tây sang hướng Đông, khi đó Pháp và Anh sẽ không còn là trung tâm của châu Âu mà thay vào đó sẽ là Nga và Đức. Châu Âu với trục chính là Matxcơva - Berlin hoặc Matxcơva - Berlin - Paris có thể khẳng định sức mạnh quân sự và kinh tế to lớn không chỉ trong khu vực mà trên toàn thế giới.

Trong vấn đề an ninh, Nga và Đức không đe dọa lẫn nhau mặc dù Đức là thành viên của NATO. Nước Nga khi lôi kéo Đức về phía mình, về bản chất, sẽ trung lập vai trò của NATO ở lục địa châu Âu. Vai trò của NATO ở phương Tây ngày nay đã khác rất nhiều. NATO không còn được xem là cơ chế bảo vệ chống Nga nữa, mà chỉ còn là công cụ hữu hiệu cho sự can thiệp của Mỹ vào công việc nội bộ ở châu Âu.

Nước Mỹ với chính sách thù địch trong quan hệ với Nga đã và đang đặt châu

Âu vào tình thế khó. Trong trường hợp, nếu Nga và Mỹ xảy ra xung đột, châu Âu chắc chắn sẽ bị tác động không nhỏ, thậm chí không còn được bảo vệ. Như vậy, nếu Đức xích lại gần Nga sẽ chẳng khác gì đẩy lùi ảnh hưởng của Mỹ và Anh ở châu Âu. Điều này cũng sẽ tác động trực tiếp đến chính sách của một số nước Trung Âu (Ba Lan, Séc, Slovakia, Hungary) trong việc cân bằng quan hệ giữa Nga và Mỹ. Trước tiên là Ba Lan và Séc. Hai quốc gia này sẽ buộc phải lựa chọn, hoặc là chính sách thân Nga và Đức, hoặc là chính sách "cùng chiến tuyến" với Mỹ ở Trung Âu. Dường như việc triển khai tên lửa của Mỹ và thiết lập hệ thống rada ở Ba Lan và Séc đã buộc hai nước ủng hộ miễn cưỡng nước Mỹ. Còn Slovakia được coi là không chịu tác động nhiều nếu có chuyện gì xảy ra ở khu vực. Slovakia không hề có xung đột nào với cả Nga và Đức trong lịch sử và sẽ tiếp tục mối quan hệ tốt đẹp này với cả hai nước trong tương lai. Hungary có lẽ sẽ tiến gần với Đức, nhưng cũng không mâu thuẫn với Nga.

Như vậy, những vấn đề xảy ra cả trong thế kỷ XX cũng như những năm đầu của thế kỷ XXI có thể sẽ hữu ích cho cả Nga và Đức trong việc lựa chọn định hướng quan hệ trong tương lai trên cơ sở đáp ứng được lợi ích của mỗi bên.